

פרוטוקול מס' 118

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, מיום ד',
י"ז באייר תשל"א (12.5.71), בשעה 9.50.

נכחו:

חברי הוועדה:

ש. פרידמן - היו"ר
ג. האוזנר
ב. הלוי
י.ה. קלינגהופר
ש.ז. אברמוב
י. ארידור
מ. ביבי
ר. ארזי
א. אנקוריין
י. קורן
א. עופר
י. בן-פורת
י. גולדשמידט
מ. פרוש
ח.י. צדוק

מוזמנים:

יושב-ראש הכנסת מר ר. ברק
היועץ המשפטי לממשלה מר מ. שמגר
פרופ' א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
גב' רייס-לברון - משרד השיכון
א. שפט - משרד הפנים
ח. ליאור - מזכיר הכנסת
גב' ק. ארן - סגן מזכיר הכנסת
גב' ר. מלחי - מזכירת הוועדה
גב' פנוחה בן-טאיר
חה"כ י. בן-טאיר
גב' רות בן-טאיר
גב' שושנה פת
ד"ר ראובן פת

רשם:

א. סידי

אזכרה לד"ר י. ש. בן-טאיר ז"ל

סדר-היום:

1254

אזכרה לד"ר ישראל שלמה בן-מאיר ז"ל

הי"ד ש. פרידמן:

ברשות יושב-ראש הכנסה, ברשות החברים -
אני פותח בצער ישיבה זו של ועדת החוקה,
חוק ומשפט המוקדשת לאזכרה ליושב-ראש שלנו המנוח, ד"ר בן-מאיר, זכרונו
לברכה. אבקש את הנוכחים לקום לזכרו.

(הנוכחים מכבדים זכרו בקימה וברומיה)

החלמוד מספר בבלי, במועד קטן, שרב אשי
פנה לשני ספדנים ידועים בזמנו, בר-קיפוק ובר-אבין, ושאל אותם: מה אחם
הייתם אומרים לו הייתם צריכים להספיד את רבינא, שהיה אחד מגדולי הדור
וממטיימי התלמוד? אמר לו בר-קיפוק: אני הייתי אומר: אם בארזים נפלה
שלבת מה יעשו אזובי הקיר? לווייתן בחכה הועלה - מה יעשו דגי רקק?
במי נהר נפלה חכה - מה יעשו מי גבים?

בר אבין לא רצה לקבל את הנוסח הזה של
הספד והציע נוסח אחר: בכו לאבלים ולא לאבידה, כי הוא למנוחה ואנו
לאנחה.

רב אשי לא קיבל אף אחד משני הנוסחים.
נחעב לרגע על סוגי ההספד הבאים לידי ביטוי בשני הנוסחים. האחד -
מפליג בשבחיו של הנפטר ומנמיך, ביחד עם זאת, את קומתם של הנשארים.
אנו מזה - ואזוב מזה; לווייתן מכאן - דגי רקק מכאן; מי נהר מול
מי גבים. מטרת המספיד היא כניעת לבם של הנשארים והעמקת הכאב בלבם.

השני מייצג סוג אחר של הספד. הוא מקונן
ומנחם גם יחד. קינתו באה בשל אלה אשר נחיתמו - האבלים אשר לאנחה,
ונחמתו על האבידה - שזכחה למנוחה, למנוחת עולמים. ושוב - מכאן שהחי
יתן אל לבו.

נאמנה עלינו אזהרת חכמינו ז"ל, שלטובת
הנפטר הוא אם ננצור לשוננו ולהפליג במלים. על כן אומר בסיגנונם
הצנוע ובניסוחם החד רק שני דברים. הראשון - משום שהוא נראה לי
מאפייין את ד"ר בן-מאיר, זכרונו לברכה, הפעלתן, הנבוז והזריז. הגמרא
מביאה במקומות שונים ובנוסחאות שונות את הפסוק: תלמידי חכמים אין להם
מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זה מבוסס על פסוק בתהלים "ילכו
מחיל אל חיל, ייראה אל אלוקים בציון". כך היתה דרכו של המנוח. כך
הכרנוהו. לעולם לא נח. תמיד אץ מעשיה לעשיה, מחיל אל חיל.

ואת הדבר השני אומר, משום שאני מוצא בו
הבעה נאמנה לצערנו המשותף לנו יחד עם בני משפחתו. הז"ל אמרו: לכל
הדברים היקרים שבעולם - זהב, כסף, אבנים טובות - יש תמורה; תלמיד
חכם שמת - מי מביא לנו חליפתו, מי מביא לנו תמורתו?

יהי זכרו ברוך!

ח. צדוק:

עברו קצת יוחר מחמשה שבועות מיום הפטירה,
ואני מרגיש את האבידה כאילו היתה אחמול.
אני חוזר זה עתה מכנס פרלמנטרי בין-לאומי בקרקס. את המוסד הזה
בן-מאיר כבש בשפתו האנגלית הרהוטה, בתכונה שלו, בנועם הליכותיו
ובגאווה יהודית. על כל צעד ושעל שאלו אותי על בן-מאיר, והייתי צריך
להיות איש הבשורה הזאת.

כל השנים שהכרתיו עמדי מופתע - ובכל פעם מחדש - בפני רוחב, עומק וגיוון השכלתו. הוא היה למדן מעמיק במדעי היהדות, היה משפטן מובהק, היה מעמיק בתורה הכלכלה והכספים. הוא לא היה אחד שיודע קצת על דברים רבים, או יודע הרבה על ענין אחד ועוד קצת על דברים רבים. הוא ידע הרבה על דברים רבים. ול זה היה מהול בייך הטוב של חבונה ונסיון חיים.

הוא היה יהודי דתי, שומר מצוות - אך לא מסתגר בתחום הציבורי-יהודי-דתי. יהודי שאינו שומר מצוות היה בעיניו אה. לא אח שצריך להחזירו למוטב - אלא אח שיש לו השקפה אחרת.

באחד הכנסים הביין-לאומיים, לפני שנים, ראיתי מנהיג דתי, שנחשב קיצוני בתוכנו, אשר בפניו בין-לאומי בחוץ-לארץ זנח את כפתו. על רקע זה ידעתי להעריך כפל כפליים את בן-מאיר, שהיה באהלו ובצאתו אחד.

אישיח תמיד הרגשתי שאנחנו מבינים איש את רעהו, שאנחנו חברים טובים. ואם מותרת לי נימה אישית - כאשר בתי הגדול לה נשאה ביקשתי את בן-מאיר לערוך את טכס הקידושין. הוא שיווה לטכס איזו פשטות וחגיגות בעת ובעונה אחת. אני זוכר שהוא השמיע דברים קצרים באזני הזוג הצעיר, ששניהם היו צעירים שגדלו לא בבית שומר מצוות, והדברים חדרו עמוק ללבם. כאשר נפטר אמרה לי הבת הצעירה, שאינה נשואה: לא זכיתי שהרב בן-מאיר יערוך את טכס הנשואין שלי.

בוועדה זו, שהיחה בזמן האחרון מרכז פעילותו הפרלמנטרית, הוא יחסר לנו מאד-מאד.

י.ה. קלינגהופר:

ד"ר בן-מאיר זכרונו לברכה היה בעיני דמוקראט כן ואיש החבונה הפוליטית העמוקה. הוא סלד מכל קיצוניות ונזיטה לבסס החלטות, עד כמה שאפשר, על פשרה - פשרה במובן הקונסטרוקטיבי והטוב ביותר. בזה הוא גילה את השקפת היסוד של גישתו וחפיסתו הפרלמנטרית.

ד"ר בן-מאיר ז"ל היה בעיני איש הגישה העניינית היסודית, שאותה העדיף על כל פרוזיאולוגיה, על כל פחוס מופרז, על כל דחף למליצות. מה שהיה חשוב בעיני היה עצם הבעיה והענין לגופו. כך ידע הוא ליישב אידיאולוגיה, שלה היה נאמן, עם המעשיות המצווה בחיים פוליטיים פוריים.

בן-מאיר היה איש חריצות והמרץ. אולי בתת-הכרתו, ודווקא בתקופה האחרונה, הרגיש איזו שאיפה מאד, חזקה להרבות ולעשות יותר ויותר - כאילו חש בכך שהזמן קצר.

הוא היה חדור תודעת אחריות למילוי תפקידיו הרבים והמגוונים. הוא ידע להעריך ולהחשיב את גורם הזמן כאחד הגורמים העיקריים להגעה להישגים של ממש.

בן-מאיר היה איש הנסיון הרב בחיים הפרלמנטריים והציבוריים - נסיון שהוא העמיד לרשות הוועדה, בתקופה האחרונה של פעילותו, שעמד בראשה. מפשטן דגול, בעל כושר בלתי רגיל, בעל תפיסה מהירה מאד - הביא עמו לתפקיד זה של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט מיטען רב ובעל ערך של מחוקק ואדמיניסטרטור.

בן-מאיר היה איש הנועם. זאת לא רק ביחסי-אנוש בדרך-כלל, אלא גם ביחסים עם יריבים פוליטיים. תמיד היחה לו אזן קשבת, תמיד הדריכו הרצון להבין את הזולת, ובסופו של דבר, כאשר הגיע למסקנות השתדל להשאיר בלבן של הצד שכנגד את ההרגשה, שהחשב גם בדעותיו, במידת האפשר, שגם מהצעותיו קיבל משהו - קיבל מה שרק ניתז היה לקבל.

כיושב-ראש הוועדה ניהל את ענייניה למופת.

אני אישית חשתי כלפיו יותר מחברות, יותר מהערצה כנה ועמוקה כלפי איש הציבור בעל ותק רב יותר. חשתי כלפיו - עם כל השוני בגישות הפוליטיות - קרבה אישית וידידות כנה ואמתית.

אם מקובל לומר על פי המסורת: נשמחו תהיה צרורה בצרור החיים - סבורני שאמירה זו יש לה, במקרה זה, יותר מאשר משמעות דתית, מיתפיסית ומסורתית בלבד. הוא יישאר צרור בצרור החיים בתוקף העובדה שבנו, ייבדל לחיים ארוכים, נכנס במקומו כחבר הכנסת, ושנחלתו הרוחנית והשפעתו יישארו כגורמי יסוד אשר יפעלו גם להבא בקרב חברי הוועדה.

ב. הלוי:

כאשר הצטרפתי לכנסת זכיתי זכיה גדולה בהצטרפי לוועדה זו בראשותו של ד"ר בן-מאיר ז"ל, שהדריך אותי בצעדי הפרלמנטריים הראשונים. הוא הדין בעבודתנו המשותפת בשטחים מדיניים. היינו שנינו חברים בוועדת החוץ והשחון של הכנסת, נפגשנו בוועד למניעת נסיגה ולשלימות ארץ ישראל והיינו קרובים מאד בהשקפותינו המדיניות.

באותו ענין קשה ושנוי במחלוקת, בשאלת מיהו יהודי, ובענין האחרון של הענקת אזרחות ליהודי ברית המועצות - בכל הדברים האלה הודרכת על-ידי עצתו והודיתי לו בתור יהודי נאמן ופרלמנטרי ותיק שנחן כולנו והעניק מרוחו לכל הפרלמנט הישראלי.

אני זוכר שלפני אחת ההצבעות החשובות, לאחר דיון מדיני, במליאת הכנסת, דיון שנמשך עד לשעות המאוחרות של הלילה, הוא אמר לי שעליו להיות בתל-אביב ולהשתתף באסיפה שנקבעה מראש לשעות הערב, ושמחה לו שם קהל של כמה מאות איש. הוא לא רצה לבטל את האסיפה וגם לא רצה להעדר מאותה הצבעה חשובה. הוא נסע בערב לתל-אביב וחזר באותו ערב במהירות לירושלים, כדי להספיק לתת את קולו בהצבעה זו. אחד מ-120 חברי הכנסת עשה את המאמץ הזה כדי למלא את תפקידו הציבורי - להשתתף באסיפה בתל-אביב ולהשתתף בהצבעה בכנסת. כה חשובים היו לא עניינים אלה שהיו קרובים ללבו.

המיד החפעלתי מהמאמץ ומהחניויות של פעילותו. חשבתי שלעולם לא אוכל להספיק ביום עבודה אחד את מחצית העבודה שהוא עשה, ולא העליתי כלל על הדעת שהוא סובל ממחלה שאני לא ידעתי עליה. חשבתי שהוא איש בשיא כוחותיו, גם הפיסיים, כפי שהיה עד יומנו האחרון בשיא כוחותיו הרוחניים. לכן באה עלי בשורת מותו, כפי שבאה על כולנו, כמכת פתע. קשה היה להאמין שאיש רב פעלים, מרץ וצעיר זה, צעיר ברוחו - ואני חשבתי גם בגופו - נקטף ללא עת.

בוועדה זו הוא היה היושב-ראש, והוא לא רק הדריך את כל החברים, אלא הוא המריץ אותם לסיים את העבודה מהר יותר, לדון לגופו של ענין - ויחד עם זאת בלי שהעבודה תיראה אפורה. מדי פעם הרים את רוח החברים על-ידי סיפור מעשה. כאשר הייתה פתיחות - כולנו זוכרים זאת - ידע להפיג את המתח על-ידי סיפור יהודי נחמד.

בוועדה לחוקי יסוד היה תורם מידיעתו בתחום המשפט האמריקני. בכל הוועדות, ובפרט בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הוא מיצה מהמשפט העברי כל מה שניתן היה למצוא ממנו. בוועדת החוץ והבטחון חושבני שלא היה איש פשרות, אלא עקבי מאד בהשקפתו הלאומית ובדעותיו על ארץ ישראל שלימה. דווקא בוויכוחים של השנה האחרונה הוא נתן ביטוי חד-משמעי - גם במליאת הכנסת - להשקפתו אלה והצעיד קדימה הן את סיעתו והן את כל הקרובים להשקפתו, מפני שהוא העריך את הסיבות תפקידו בשנים שלאחר מלחמת ששת הימים.

אני יודע שבנו, יהודה בן-מאיר, ייבדל לחיים ארוכים, יילך בעקבות אביו. אך כולנו התרגשנו ביותר כאשר בנו הצהיר את הצהרת האמונים שלו והצטרף לכנסת הזאת, כדי לרשת את מקום אביו. אני חושב שהוא יורש אותנו בכל המובנים. הגשמה בולטת כזו של יחס בנים לאבות, או אבות לבנים, עוד לא ראיתי, כפי שקרה עכשיו.

חבל שבנו היה צריך להצטרף לכנסת בשנה זו, ובנסיבות כאלה, אבל אני יודע שכל אב שמח שבניו ממשיכים דרכו ומגשימים את מה שלא ניתן לו להגשים. ד"ר בן-מאיר ידע שבנו יילך בעקבותיו, בניו וכל משפחתו - וזו נחמה כולנו. יהי זכרו ברוך!

ר. ארזי:

עד לחקופה האחרונה, שד"ר בן-מאיר ז"ל היה יושב-ראש הוועדה, הייתי נפגש עמו בעיקר בזירה הבין-מפלגתית. המיפגשים הללו היו מיפגשים בין יריבים פוליטיים. אך לא פעם הייתי מהרהר ותוהה, האם ד"ר בן-מאיר, שהיה כה קנאי בתחומים שונים שהיו קרובים ללבו ושהוא ייצג אותם לפי השקפתו ודעותיו, האם באמת הוא מבית שמאי או מבית הלל? לפי דעותיו, לפי השקפותיו ולפי הצגת הדברים הוא היה נראה כאיש מבית שמאי. אך לפי הליכותיו, לפי יחסו כאיש, לפי דרך הצגת הדברים - היה, לפי הערכתי, מבית הלל. הוא היה ממוג בחוכו את שתי התכונות גם יחד. לא פעם נודמנו להופיע יחד מעל במות ציבוריות, ובתחומים רגשיים ביותר - בענייני מדיניות או בענייני דעת. אודה שברצון הייתי מופיע יחד אתו, משום שתמיד ליוותה אותי ההרגשה שאמנם יש יריב מולי - אך לא איש ריב.

שמורות בזכרוני פגישות שהיו לנו בעת ועידה בין-לאומית בהאג, שם, שלא בסביבת מחוץ, שאנחנו נחונים בו חמיד, הפכו הפגישות בינינו - על פי רוב בנוכחות רעייתו, חיבדל לחיים ארוכים - לחוויה. בפגישות אלו התגלה לפני האיש הקנאי כאדם בעל לב רגיש, אשר ידע למזג בחוכו תכונות של תלמיד חכם והומניסט.

הפגישות שלנו היו בחקופה של עשרת ימי השלושה. כרגיל הוא תמיד דיקדק במצוות, אבל לנו אמר: יתנהג כל אחד לפי אורח חיו שלו. מידת הסובלנות הזאת, הטולרנציה וההומניזם, היא שהאפילה בעיני על היריבות שהיתה והיא אשר יצרה קשרי רעות בינינו.

אבל אני על האיש, על האדם הפעלתן, המדינאי שידע לייצג בכבוד ובגאווה את השקפותיו; על היהודי שהיה חרד לאמונתו. אבל אני על האיש, שבמרוצת הזמן הפך לי מיריב לרע.

רגשי תחומים עמוקים מביע אני לרעייתו ולכל בני משפחתו. זכרו יהיה שמור בלבי כאדם, כיהודי, כאזרח נאמן, כרע.

מ. פרוש:

ליהודו של הרב ד"ר בן-מאיר היה שנינותו והארת פניו. השנינות נבעה מרוחב ידיעותיו - ידיעותיו בהלכה והתמצאותו בהלכות-עולם. ידיעתו בהלכה מוכיחה כי השקיע עמל. הרב ד"ר בן-מאיר היה תלמיד חכם, למדן, בקי. בהתמצאותו בהלכות-עולם חרט רבות - וגם בזה השקיע עמל. היה איש הלכה ואיש המעשה. איש בעל ידיעות מהמעטים בדומה לו. איש רב פעלים - גם כן מהמעטים בדומה לו.

חבל על דאבדין. גדולה האבידה למשפחתו. נלקחה מכם עטרת תפארתכם. גדולה האבידה לכולנו. כל אחד מאתנו נהנה ממנו; נהנה ממאור פניו. הוא לא תחם תחומין. כל אחד מצא את עצמו קרוב ומקורב אליו. כזה היה, כפי ששמעתם כאן וכפי שכולנו יודעים זאת - ידיד לכל אחד ואחד מאתנו.

משפחה בן-מאיר, צערכם צערנו. עמכם אנו בצער. קשה לנחם אתכם, כי קשה גם לנו להתנחם. חכמינו אומרים על הפסוק "ויחי יעקוב" - יעקב אבינו לא מת. ושואלים חכמינו: וכי בכי ספדו ספדיא? אלא אומרים חכמינו: מה זרעיה בחיים אף הוא בחיים. זכה הרב ד"ר בן-מאיר מה שלא כל אדם זוכה לו - זכה שצאצאיו ימשיכו דרכו. מה זרעיו של ד"ר בן מאיר בחיים - אף הוא בחיים. אם זכה שצאצאיו ימשיכו דרכו - הוא ברוחו אתנו וי"שאר אתנו.

ולבנו, ד"ר יהודה בן-מאיר, שממלא מקומו וידידי בכשרונותיו ובסגולותיו, אומר: כפי שמפרשים יפה כוח הבן מכח האב, אפשר לומר: יפה כוח הבן מכיוון שזה מכוח האב. יודעים אנו את החינוך שהרב ד"ר בן-מאיר השקיע בצאצאיו, וזכה שהם ממשיכים בדרכו.

ולגברת בן-מאיר אני אומר: ככל שקשה לכולנו להתנחם - אח על אח כמה וכמה. אבל התחזקי, כי יש שכר לפעולתך. זכית להקים עם בעלך דורות ממשיכי דרכו. זאת נחמתך ובכך תמצאי נוחם. המקום ינחם אותך ואת כל המשפחה, את כולנו. בתוך שאר אבלי ציון וירושלים תנוחמו. אל תוסיפו לדאבה עוד. ונשמחו תהא צרורה בצרור החיים.

ג. האוזנר:

חברנו ד"ר בן-מאיר נפל כשם שחי - בחור המעשה, בחור רקמת החובה. למשפחתו, לידידיו, לחבריו לעבודה - קשה עד היום הזה להסתגל למחשבה, שדמות היונית, דינמית ומלאת חיים זו חדלה מלהיות אתנו. אבל מובטחני, שלו שאלו אותו איך היה רוצה לסיים חיו, היה בוחר במוח נשיקה כזה, של היותו בעל יכולת מלאה, כושר מחשבה ומעשה עד רגעו האחרון, ואחר-כך בלי יסורים להפטר מהעולם.

הוא הביא אתו עלינו את נכסי-חיו מכל תחנות חיו: את העושר הרוחני של יהדות מזרח אירופה; את התרבות המערבית האמריקנית, שהוא דלה ממיטב אוצרותיה; ואת התפישה הישראלית המחודשת שאפפה את כל מחשבתו ואת כל פעלו. וכשם שהיה מהיר במעשה - כך היה בהיר במחשבה. ניחן בכושר ביטוי יוצא מגדר הרגיל, מלווה הומור עדין, ושומר תמיד על הפרספקטיבה ועל הפרופורציה הנכונות בכל מיכלול העניינים בהם צריך היה לטפל.

אינני זוכר מקרה שבו הקפיד, כי תמיד היה מעביר על מידותיו. אבל בענין אחד היה קפדן אתנו כשם שהיה קפדן עם עצמו: הוא חבץ את המאמץ ואת העבודה מכל אלה שעבדו אתו ובמחיצתו. וזכות מלאה היתה לו לכך, כי על עצמו לא היה חס ומוכן היה לכל מאמץ. הייתי מתפעל מסדר-יומו הגדוש, וכאשר הייתי מזדמן לכאן לפעמים, לחדר הסמוך, על השולחן היה ספר גמרא פתוח - לעיין בו גם ברגע פנוי, גם בשתיים-שלוש דקות, בין פגישה לפגישה, בין ענין לענין.

היה פרלמנטרי חריף. פולמטן מבריק. משפטן דגול. נופה של הכנסת לא יהיה עוד בלעדיו מה שהיה עמו.

גם לאנשים שהיו לפעמים בני פלוגתא שלו, פשטחים שונים, היתה תחושה של כליבוד הזולת, של נכונות להאזין, של נכונות להשתכנע, כשם שהוא עצמו יכול היה לשכנע. מסוגל היה ואף הצליח לא פעם - בוויכוח של נועם ולא במרי - לקרב אנשים לדעותיו ולעמדותיו.

אנחנו נחסר אותו. אבל הנחמה למשפחתו היא, שעליו אפשר לדרוש את הפסוק אשר דרשו רבותינו על אותם מגדולי ישראל שנאמר עליהם "שכב עם אבותיו". יש ונאמר "וימח", כאשר אדם לא השאיר אחריו בן הממשיך דרכו. אבל כאשר החורה אומרת על אדם "שכב עם אבותיו" לפי דברי רבותינו היא מתכוונת להמשך הדורות. זה הולך וזה בא. יש אחד המצטרף אל שרשרת העבר ויש אחד שתופס את המקום בהווה. אשריו והוא נמנה עם אלה. שכב עם אבותיו - ובנו ממשיך בפעלו ובדרכו; תהא זו נחמתנו.

י. בן-מנחם:

הכרתי לראשונה את המנוח, ד"ר בן-מאיר, בשנת 1956, ערב הנסיגה מהרצועה ומסיני. הייתי אז מפקד פלוגה באחת היחידות, והוטל עלי, מטעם החטיבה, ללוות שרי ממשלה. היו אלה בר-יהודה המנוח, ד"ר בורג, ייבדל לחיים ארוכים, וד"ר בן-מאיר המנוח. בליווי שולבו, כמובן, הסברים על המפה. אז אפשר היה לעמוד על בקיאותו הרבה של בן-מאיר ז"ל. הוא תפס בצורה מהירה את הנעשה סביב, ואני מדבר כאן על מאטריה צבאית. כן אפשר היה לעמוד אז על אהבתו לארץ, על רצונו לראות את ארצנו גדולה יותר משהייתה אז.

המגע השני שלי אתו היה במשרד הפנים, כאשר הוא מילא את התפקיד של סגן שר הפנים. הוא היה ממונה על הרשויות המקומיות, ומי שבקי בעבודת משרד הפנים יודע איזו מעמסה גדולה מעמיס על עצמו האיש המקבל לידי תפקיד זה. לא אפריז אם אומר, שרוב העבודה במשרד הפנים הייתה מונחת על כתפיו של בן-מאיר באותה תקופה.

הילופי התפקידים, במשרד הפנים לוועדת

החוקה, חוק ומשפט ולעבודה פרלמנטרית, לא הפתיעו אותו. כי גם במשרד הפנים הוא היה לא רק אדמיניסטרטור נבון, אלא עסק גם בעבודת הקיקה וביחסי ציבור. כי היה עליו לגשר בין השלטון המקומי לבין השלטון המרכזי, בדמות הממשלה ושר הפנים, והייתה זו עבודה לגמרי לא קלה. אפשר לומר שהוא היה בבחינת הכותל המערבי של הרשויות המקומיות, וברוב תבונתו השכיל להתיר פקעות סבוכות ורבות בהיי הרשויות המקומיות.

הכרתי אותו גם בוועדת החוץ והבטחון של

הכנסת והכרתי גם בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני חושב שהוא לא הופתע מעולם משינוי התפקידים שנקרו בדרכו. הוא תמיד נמצא מצוייד ופזויין באותן תכונות וסגולות שכל תפקיד דרש ממנו. לא פעם הייכנו, אנו חברי ועדה זו או אחרת, כאשר באמצע דיון כלשהו נכנס בן-מאיר ומיד "עולה על הגל". חושבני שעשרות החוקים שעובדו בהדרכתו ובראשותו בוועדת החוקה, ניכרת בהם השפעתו של בן-מאיר המנוח.

ואם להזכיר עוד מתכונותיו: בששת החודשים

האחרונים היה המנוח קצת מודאג לגבי בריאות רעייתו. זאת הרגשנו בשיתות פרטיות אתו, במסדרונות, אך לא בעבודת הוועדה ולא בעבודתו בכנסת. וכאשר מחלת רעייתו, שהוא חשש מפניה, חלפה - היה מאושר ומרוצה ששוב יכול הוא למלא תפקידו בשקט נפשי.

זירת מותו, בוועידה של מפלגה אחרת,

מפלגת העבודה - ממחישה עד כמה נהג הוא בחיים לגשר בין ניגודים, למצוא שפה משותפת עם יריבים קרובים ורחוקים. זאת הייתה אחת מתכונותיו היסודיות של בן-מאיר. חושבני שהוא יחסר לציבור, לסייעתו - יחסר לעבודה הפרלמנטרית כולה.

אך אולי יש שכר בכך, שהשם בן-מאיר ימשיך

להדהד במסדרונות הכנסת, ושמשנתו תמשיך לקבל אותה תנופה שהוא ניחן בה. תהי נשמתו צרורה בצרור החיים.

פ. שמגר:

קשרים כפולים היו למנוח היקר,

ד"ר בן-מאיר, עם משרד המשפטים. הקשר שבעבודה, בנושאים משותפים, בהתעניינות מקצועית משותפת. וכתולדה מכך - הקשר האישי, קשר הרעות וההבנה. לא תמיד שני דברים אלה הולכים יחד. יכול היה המנוח להשתלב על נקלה בכל בעיותיו של משרד המשפטים, להדריך אותנו בעצתו ובתבונתו כי רבה, ביידע המקצועי הרב. הרגשתי תמיד שמשרד המשפטים עבורו אינו משרד אחר - עוד כאשר היה במשרד הפנים - אלא בין האחרים הקרוב ביותר, בגלל הבנתו וידיעתו הרבה בתחומים האלה שעסק בהם.

אבל המיוחד הוא, כאשר יחסי הגומלין, היידע אשר ממנו יכולים אחרים לשאוב, הופכים גם לקשר אישי; כאשר מעל ליכולת לקשור יחסי עבודה צומחת גם היכולת - מעבר למחלוקות ולשוני בהפיסה לגופו של דבר - להפוך לאדם שאחה רוחש לו חיבה בגלל זה שאחה חש את הידידות הטבעית שלו, בגלל זה שאתה חש את ההבנה לגישתך גם כשאיך מאמצים אותה. כי רבים הם בעלי יידע מעמיק, אולם מעטים הם אלה אשר חוץ כדי מחלוקת, חוץ כדי הצגת הנושא, מעניקים באופן מיידי את התחושה שמבינים את הגישה, יורדים לעומקה. המנוח הדגול הצטיין בכך, מכיוון שהיתה לו לא רק בהירות של הצגת הנושאים, אלא גם מחשבה בהירה שתפסה באופן מיידי את כל הבעיות של הדברים שאחרים הציגו. מכאן שהצד השני חש הבנה מלאה גם כשאיך מזדהים אתו.

לא מעטות הסערות הציבוריות אשר בשנים האחרונות הביאו לשיתוף אמיץ בין משרד המשפטים לבין המנוח. ובכל השלבים האלה - והיתה לי גם הזכות לשחק עמו פעולה עוד בתפקידי הקודם בצבא, בתקופה מאד נסערת, בחתילה, ומאד פפוארת, אחר-כך, כאשר נעשה איחוד ירושלים - בכל התקופה הזאת יצר המנוח את המישקע אשר ללא ספק לא ייעלם לעולם - מישקע של הרבצת תורה, של פורה המשאיר לחלמידיו יידע ונחלה רוחנית, ומעל לכל אדם אשר משאיר רעות וידידות שאין שוכחים אותה.

יהי זכרו ברוך.

היו"ר ש. פרידמן: חברים, ברשוחכם, אני מביע בסיום האזכרה את מיטב תנחומינו למשפחה, ואתה יחד ננחם גם אנחנו בפעולתנו לטובת האומה, לטובת ארץ ישראל.

הישיבה ננעלה בשעה 10.30.